

HÄMEENLINNAN
KAUPUNKI

Hiilineutraali Hämeenlinna

Sisällys

- Johdanto
- Hiilineutraali Hämeenlinna 2xxx
- Toimenpidesuunnitelma
 - Asuminen
 - Kuluttaminen
 - Liikkuminen
 - Vapaa-aika
- Läpileikkaavat toimenpiteet
- Viestintä ja sidosryhmät
- Seuranta ja arviointi

Johdanto

Organisaa-
tiomme

Tapamme
johtaa

VISIO

Uudistuva, elinvoimainen, turvalli-
nen ja aito kulttuurikaupunki
Suomen kasvukäytävällä

PÄÄMÄÄRÄT

Hyvinvointia edistävä kaupunki,
jossa on aktiiviset kansalaiset

Resurssiviisas
kaupunki

Elinvoimainen
asumiskaupunki

TOIMINTA-
KULTTUURI

Arvostan
jokaista
kohtaamista

Toimin johdonmukaisesti
yhdessä sovittujen
tavoitteiden eteen

Minulla on
lupa innostua

Teen
yhdessä

Olen Hämeen-
linnan väkeä

ARVOT

Yhdenvertaisuus

Yhteisöllisyys

Luovuus

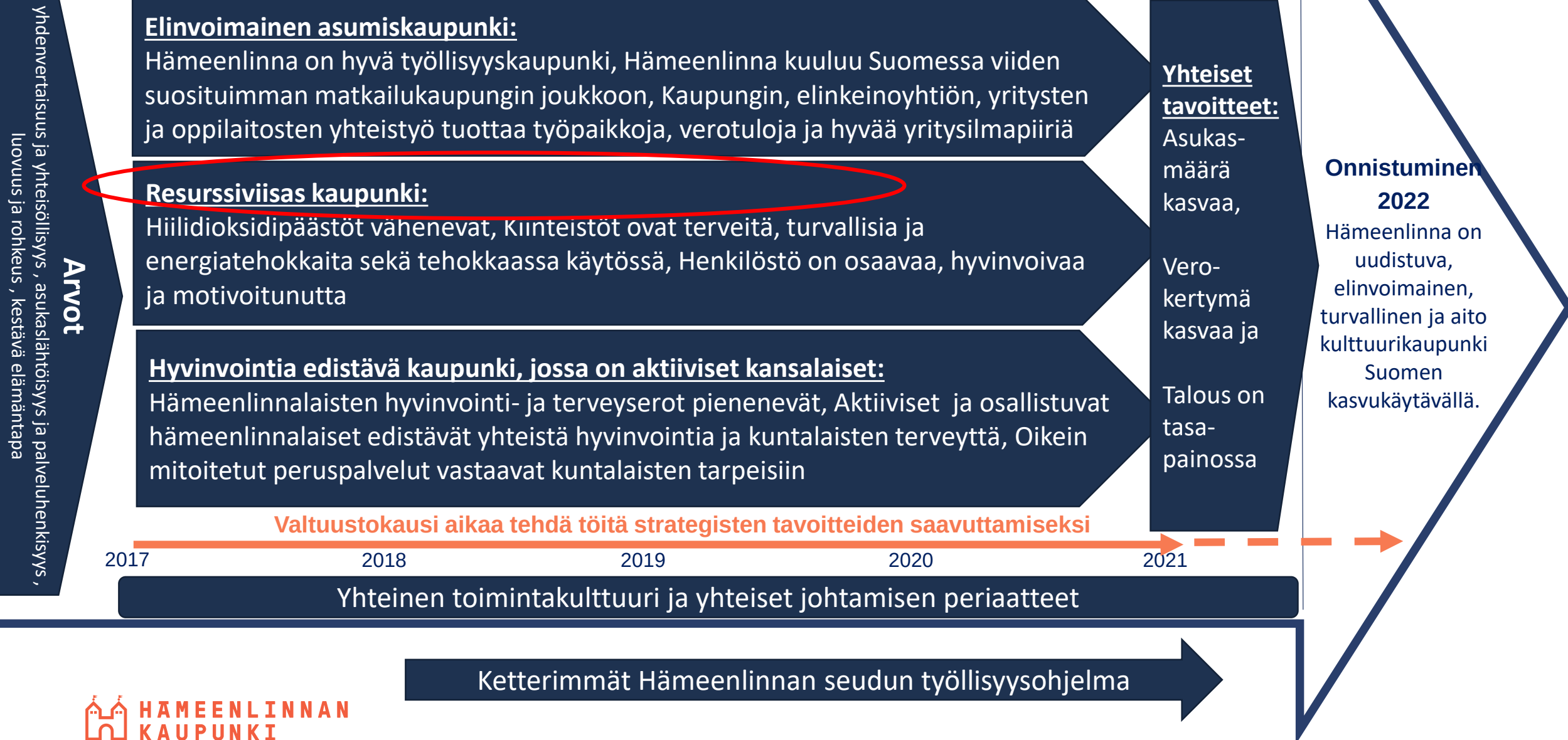
Rohkeus

Palveluhenkisyys

Asukaslähtöisyys

Kestävä elämäntapa

Hämeenlinnan kaupungin strategia – mitä tavoittelemme

Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous

Hämeenlinna on kaunis kaupunki, jossa voimme nauttia luonnosta monin eri tavoin. Haluamme säilyttää tulevillekin sukupolville mahdollisuuden tähän vastaamalla haasteisiin ilmastonmuutoksen hidastamisesta sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Resurssiviisaana kaupunkina pyrimme energian kulutuksen vähenemiseen, sujuvaan ja vähäpäästöiseen liikkumiseen, ympäristöämme huomioon ottavaan yhdyskuntarakenteeseen, kulutuksen vähentämiseen, materiaalin kiertoon sekä veden puhtauteen.

Viisaasti toimien vaikutamme aluetalouteen, työllisyyteen sekä kilpailukykyyn niitä edistävästi. Tavoitteenamme on paitsi ekologisesti kestävä niin myös sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kaupunki. Hämeenlinna pyrkii olemaan kaupunki, jossa ei muodostu alijäämiä ja jossa velkaantuminen kohdistuu huolellisesti harkittuihin investointeihin. Tavoitteena on, että rahat riittävät vastuiden ja velvoitteiden hoitoon. Tulevan Hämeenlinnan palvelut hoidetaan sujuvilla prosesseilla, toimintamallissa jossa kustannustietoisuus, tuottavuus ja tuloksellisuus ovat keskeisesti esillä.

Yleistä

- Kaupunki toimii alueellaan edelläkävijänä ja innostajana
 - Työntekijät liikkuvat käyttäen kestäviä liikennemuotoja
 - Kaupungin toimipisteissä lajitellaan jätteet ja vähennetään kulutusta
 - Tilojen energiatehokkuutta kehitetään aktiivisesti
 - Toimenpiteistä viestitään aktiivisesti
- Kaikessa omassa toiminnassa huomioidaan päästöt
 - Yhteistyökumppaneiden kanssa edistetään vähähiilisiä käytäntöjä

Katsaus ilmastonmuutokseen ja Hämeenlinnan päästöihin

- Tulossa
- Päästökehityksen perusura
- Valtakunnalliset kehityskulut ja politiikka

Hiilineutraali Hämeenlinna 2xxx

Visio

- Tehdään yhdessä

Päämäärät ja hyötytavoitteet

Toimenpidesuunnitelma

Asuminen ja kiinteistöt

- KETS 2017-2025-kaudelle - liittyminen
 - KETS tavoite 7,5 % ohjeellinen energiansäästö kaupungin energiankulutuksesta 2025 mennessä
 - Sisältää: kiinteistöt, katuvalot, työkoneet, ajoneuvot, alueellisia toimenpiteitä
 - toimenpideohjelman laatiminen ja toteuttaminen, toimenpiteitä esimerkiksi
 - öljylämmityskohteiden lämmitystavan muutos (uusiutuviin energialähteisiin, mm. maalämpö) 2030 mennessä kaupungin omistamissa kiinteistöissä
 - aurinkoenergian hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan
 - elinkaariajattelu/vähähiilisyys rakentamisessa
 - nämä tulevat huomioitua rakennusten osalta KETSin toimintasuunnitelmassa eli ei liene tarvetta kovin tarkkaan ainakaan määrittää tässä ohjelmassa
- Uusiutuvan energian mahdollisuuksien kartoittaminen kaupungin alueella (KETS velvoittaa)
 - Aurinkoenergia, hukkalämmön hyödyntäminen kaupungin ja muiden toimijoiden kiinteistöissä
- KETS 2025-> tavoitteiden nostaminen
- Asukkaiden energiankulutuksen vähentäminen ja uusiutuvien energialähteiden käyttöönotto
 - Energianeuvonnan kehittäminen?
 - Energiaremonttien yhteiskilpailutukset (esim. hankkeena)?
 - Kaupunki, HAMK
 - Energiaremonttien neuvonta
 - Sähkön ja lämmön myynti verkkoon?
 - Yhteistyössä Elenia Lämpö Oy
- Kaukolämmön kehittäminen
 - Elenia Lämpö Oy
- Katuvalojen uusiminen, käynnissä

Kuluttaminen

- Jätehuollon tehostaminen (valtakunnallinen jätehuoltotavoitteisto vrt)
 - Biojätteen lajitteluasteen nostaminen
 - Jätteiden lajittelun tehostaminen (erityisesti taloyhtiöt ja yritykset)
 - Keräyspisteiden verkkoa pitää tihentää niin, että se palvelee autotonta elämäntapaa (vaatii jätehuollon perusmaksun)
 - Kaupungin kiinteistöissä jätteiden lajittelut
 - Muovinkeräys (pakkausmuovi, kovamuovi)
- Edistetään alueen biomassojen hyödyntämistä energiana
 - Tehdään alueellinen biomassaselvitys (maatalous, ruokaketju, sako- ja umpikaivoliete, biojäte)
 - Luodaan kaupungin toimin kysyntää kaasulle? Vrt Vaasa? (ELY CAP-kausi)
- Kestävä ruoka
 - Hävikin vähentäminen
 - Hankinnat, kaupungin palvelut
 - Ruokahävikkilpailut jo olemassa kouluissa
 - Luodaan ruokahankintoihin kokonaisvaltaiset kestävän kehityksen tavoitteet (lähiruoka esim.)
- Kiertotalouden edistäminen hankinnan keinoin
 - Palveluistuminen
- Asukasneuvonta
 - Viestitään aktiivisesti kuluttamisen ilmastovaikutuksista

Liikkuminen

- Liikennejärjestelmän kestävä kehittäminen
 - Liikennejärjestelmän luominen siten, että kävely, pyöräliikenne ja joukkoliikenne todella ovat tärkeimmät kulkumuodot.
 - Liikenneympäristön muokkaaminen kestäviä liikkumistapoja suosivaksi / edistäväksi
 - Uudet liikennemuodot osaksi järjestelmää
 - kumiratikka (keskustan lyhyiden välien joukkoliikenne)
 - kaupunkipyörät
 - Suunnitellaan houkuttava autoliikenteestä erotettu kävelyn ja pyöräilyn verkosto
 - Työmatkaliikenteelle (autoliikenteen verkoston yhteydessä nopea)
 - Koulumatkaliikenne (turvalliset lähialueet)
 - Virkistys / Vapaa-ajanliikenne (houkuttavat puistot, metsät ja rannat)
 - pysäköinnin kehittäminen

Liikkuminen

- Kestävien kulkutapojen osuuksien nostaminen
 - Säännöllisten mittausten aloittaminen, käynnissä
 - Turvallinen pyöräily: koulut, keskusta, käynnissä
 - Helppous lipputuotteissa, käynnissä
 - waltti
 - Hämeenlinna taskussa
 - MaaS-kehittäminen edelleen
 - Sähköajoneuvojen latauspaikkoja, käynnissä
 - Puhtaiden yhteiskäyttöautojen suosiminen esim. pysäköinnissä
 - Tempaukset
 - Auto kotiin päivä (eurolla bussiin)
 - Vapauta vanhempasi (ilmaiseksi harrastuksiin)
 - Laadukkaiden pyöräpaikkojen rakentaminen: asemille, kaupungille, rakennuksiin (pyöräpysäköintifasilitetit kuntoon, periaatteet)
 - Huokeat joukkoliikenneliput
 - Kestävät käyttövoimat joukkoliikenteessä ja työkoneissa (BioDiesel työkoneissa 12-15 % lisää polttoainekuluja, korjaamiseen lisää rahaa)
 - Työntekijöiden ajot omasta autosta kaupungin vuokraamaan sähköautoon, luo samalla vuokramarkkinat esim. matkailuun
 - Talviajan liikenne
 - Pyörätie ja jalkakäytävät kunnossa (pääpyörätieverkoston laatutason nosto 150 000 € /vuosi)
 - Joukkoliikenteen pysäkkien kunnossapito (keskeiset pysäkit)
 - Joukkoliikenteen imagon nosto, brändi kuntoon (20 000 €)

Liikkuminen

- Liikkumistarpeen vähentäminen
 - Kaupunki esimerkkinä
 - Valtuusto kulkee joukkoliikenteessä
 - Valtuustolle waltti-kortit
 - Työntekijöiden kannustaminen
 - Työmatkalippu (ladattavissa walttiin, käytettävissä joukkoliikenteessä, kaupunkipyörissä), huomioitava pysäköinnissä
 - Yksiköillä sähköpyörät ja walttikortit
 - Etätyö
 - Etäkokouksien kehittäminen (laitteet ja kokoustilat maailman parhaat)
 - Palveluverkko tutkitaan ennen kaikkea liikkumisen kannalta
 - harrastukset
 - harrastusbussi
 - Kaupunki voisi tarjota yhteiskyytijärjestelmän (karttasovellus, johon harrastajien noutopisteet jne.)
 - Lasten omaehtoisen ja turvallisen liikkumisen tukeminen vähentää tarvetta autoliikenteellä tapahtuvaan saattoliikenteeseen.
 - Palveluverkko sovitetaan kävely-, pyöräliikenne- ja joukkoliikenneyhteyksiin.

Rakentaminen

- Rakennusmateriaalien kierrätykseen liittyvän neuvonnan kehittäminen
- Hiilinielujen lisääminen kaupunkirakenteessa
 - rakennetaan ensisijaisesti täydennysrakentamalla, jolloin metsää säästyy
 - Puukaupunginosa / hiilineutraali kaupunginosa
 - Katuvihreän lisääminen, puiden istutus kunnossapitorahoitus
 - Hulevesien hyödyntäminen paikalla - putkista käyttöön (rakennus ja huolto)
 - Uusien materiaalien, esim. biohiilen, hyödyntäminen
 - Hulevesien viivytys ja viherpeitteisyys tontilla yritystonteilla laskee hulevesimaksua, käytössä
- Hiilinielut maankäytön suunnittelussa
 - Asuinalueille tyyppi-istutussuunnitelmat (markkinointi)
 - Uusilla alueilla energiatehokkaiden ratkaisujen yhteishankintoja kaupungin johdolla. Digihanke, osa energianeuvontaa.
 - Sadevesien hyödyntäminen tonteilla (MRL), opastusta
 - Kerrostaloalueilla viherpeitteisyydestä kaavamääräys, esim puolet pinta-alasta tulee istuttaa (viherkatot, pihastutukset jne.), viherkerroin (vrt. Lahti)

Rakentaminen

- Kaupunki edelläkävijänä ja edistäjänä
 - Viherrakentaminen omissa talonrakennushankkeissa
 - katuvihreäkokeilut
 - Laitteiston lainaus ja tiedon jakaminen (Kirjastoissa?), mittaukset ammattilaisille
 - Energiaremonttituki ja tiedonjakaminen, asumisen asiantuntija
- Kierrätys
 - Kierrätysmateriaalien hyödyntäminen katupohjissa: kadunrakennussuunnitelmissa mainitaan, jos mahdollista käyttää
 - Uusien puistojen rakentaminen kierrätysmaista
 - Kierrätysmaiden hyötykäytön edistäminen
 - Korjataan vanhat rakennukset, suositaan vanhaa. Rakennusten käyttötarkoituksen tutkiminen, esim. palveluverkossa.
- Maa-ainesten kierrätys rakentamisessa
 - Toiminta on jo aloitettu, voidaan laajentaa alueelliseksi

Viestintä ja sidosryhmät

Viestintä

Jätä jälkesi – Minun tekoni

- Viestinnälle rakennetaan oma sateenvarjonsa, joka käsittää hiilineutraaliuden ohella muun ekologisen vastuullisuuden
 - Hiilineutraali Hämeenlinna – ohjelman toimenpiteistä viestiminen
 - Organisaation sisäinen viestintä
 - Asukasviestintä –konkreettinen neuvonta
- Rakennetaan yhteistä viestintää yhdessä muiden toimijoiden kanssa – hiilineutraalius on koko Hämeenlinnan asia
 - Otetaan käyttöön ilmastoteko-minipilotti tai vastaava (vrt. Hinkun kuukauden ilmastoteko, energialoikka)

Viestinnän vuosikello

Yleisiä tapahtumia

- Earth Hour – maaliskuu
- Pyöräilyviikko – toukokuu
- Jätevesiviikko – toukokuu
- Euroopan kestävän kehityksen viikko – kesäkuu
- Maailman ympäristöpäivä – kesäkuu
- Suomen luonnon päivä – kesäkuu
- Ylikulutus päivä – heinäkuu
- Liikkujan viikko – syyskuu
- Ruokahävikki viikko - syyskuu
- Ilmastoviikko – lokakuu?
- Älä osta mitään – päivä - marraskuu
- Kierrätysviikko?

Sidosryhmät, verkostot ym.

- Kannustetaan ja haastetaan yhteistyökumppaneita ja muita alueen toimijoita mukaan päästövähennyksiin.
- Luodaan alueellista verkostoa, joka toimii aktiivisesti yhdessä edistäen vähähiilisyyttä.
- Haetaan tukea ja oppia toimintaan verkostoista

Läpileikkaavat toimenpiteet

Kasvatus ja koulutus

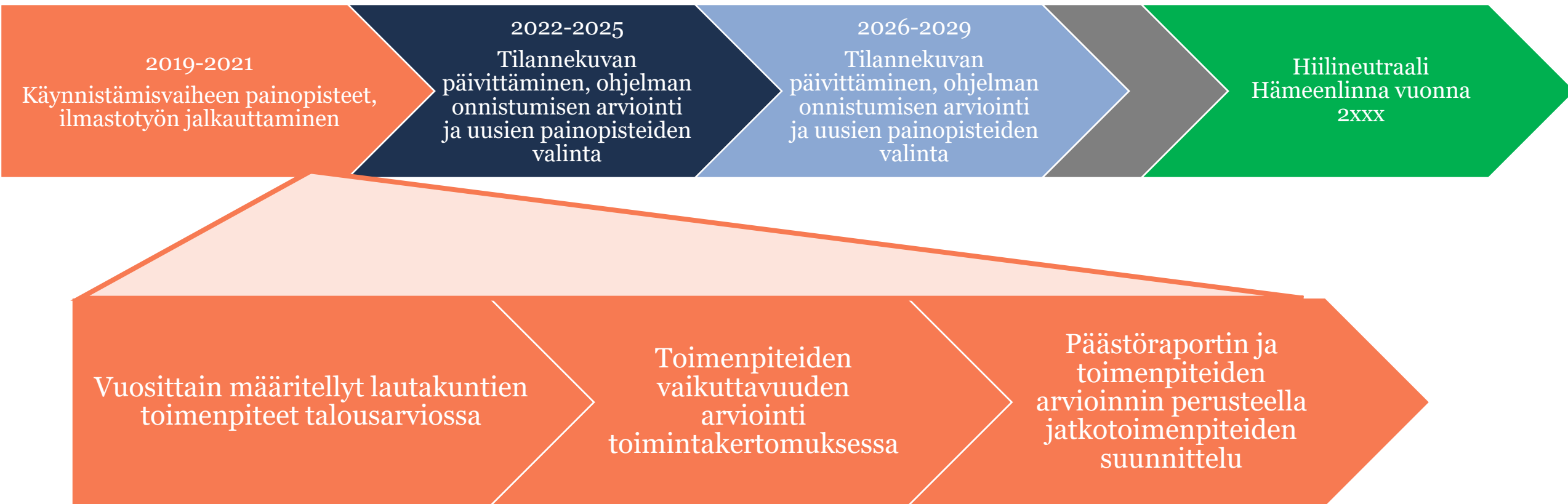
- Kestävän elämäntavan opintopolun kehittäminen koko varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, toisen asteen ja korkeakoulun yhteistyönä
 - Päävastuu: HAMK, Lasten liikunnan tuki Ry, Vanajavesisäätiö
 - Toiminnan laajentaminen hankkeesta pysyväksi toiminnaksi
- Kerätään varhaiskasvatukselle ja perusopetukselle tietopaketti vähähiilisestä elämäntavasta toiminnan suunnittelun tueksi.
 - Tavoite: kaikki päiväkodit ja koulut liittävä vähähiilisyyden osaksi tavoitteita ja toimintaa sopivaksi näkemällään tavalla
- Ohjelman toimenpiteitä asumisen, liikkumisen, kuluttamisen ja rakentamisen kokonaisuuksissa edistetään varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa ikätasoon sopivilla tavoilla
 - Esim. Seminaarin koulun Omin voimin kouluun –kampanjan levittäminen
- Jaetaan hyviä käytäntöjä sisäisessä verkostossa (päiväkodinjohtajien tapaamiset, metsäverkostojen tapaamiset, koulutuspäivät, pajapäivät, ...)
- Hyödynnetään vakan julkista blogia viestintäkanavana
- Opitaan luonnossa ja luonnosta –hankkeen tulosten laajentaminen
 - Sairion päiväkodin kehittäminen Hämeenlinnan ensimmäiseksi luonto- ja ympäristökasvatuspäiväkodiksi ja samalla koko kunnan varhaiskasvatuksen (erityisestä metsäryhmät) toiminnan ympäristökasvatuksen kehittäminen ja edistäminen koulutuksen, kehittämisen ja innovaatioiden kautta

Kasvatus ja koulutus

- Tavoitteena, että jokainen hämeenlinnalainen koululainen istuttaa yhden puun koulu-uransa aikana. Samalla pääsisi tutustumaan maataloihin ja yrittäjyyteen. Hyvää brändäystä.
- HAMKin kestävän kehityksen opiskelijat tekemään paketteja opetukseen, yhdessä koulujen kanssa
 - OPSin kautta monialaisiin
 - Teemapäivät ohjelman aihealueista: helppous, valmis materiaali
 - Joka luokka-asteelle yksi teemapäivä
 - Yhteistyökumppaneita mukaan
- Koko kaupunkia palveleva tiedeluokka, jossa voi ilmiöiden kautta tutkia ilmastonmuutosta
 - Yhteistyöhön Pilke päiväkodit??
- Toisen asteen toimenpiteet neuvotaltava

Seuranta ja arviointi

Ohjelmaprosessi

Ohjelmatyön kytkeytyminen strategiaan

- Kuvaus tulossa

Vuosittainen arviointi ja suunnittelu

- Vuosittain toteutetaan toimintakertomuksen yhteydessä onnistumisen arviointi, jonka pohjana ovat
 - co2-päästöraportti yleisen päästökehityksen osalta ja
 - kuluneen vuoden toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi.
 - Arvioinnin perusteella suunnataan kuluvan ja tulevan vuoden toimenpiteitä
 - Toimenpiteille tehdään vaikuttavuusarviot päästökehityksen ja kustannustehokkuuden osalta.
 - Toimenpiteet toteuttavat päästövähennystavoitetta ja toimenpidekokonaisuuksille asetettuja hyötytavoitteita.
- Päätökset osana talousarvioprosessia

Ilmastovaikutusten arviointi

- Tavoite: toiminnan ilmastovaikutukset tunnistetaan tehokkaasti ja otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Ilmastotietoisuudesta tulee arkipäiväinen toimintatapa.
- Kehitetään työkaluja ilmastovaikutusten arviointiin

Valtuustokauden arviointi ja painopisteiden asettaminen

- Arviointi tuotetaan laajassa yhteistyössä sidosryhmien kanssa
- Onnistumisen arviointi
 - tarkastellaan toteutunutta päästökehitystä ja päivitetään tilannekuva tulevasta päästökehityksestä sekä mahdollisuuksista vähentää päästöjä
 - arvioidaan, onko asetetut tavoitteet erityisesti valittujen painopisteiden osalta saavutettu
- Arvioinnin ja päivitetyn tilannekuvan perusteella valitaan valtuustokauden painopisteet,
 - jonka jälkeen suunnitellaan lautakuntakohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet

Jatkovalmistelun haasteita

- Toimenpiteet
 - Realistisuuden ja vaikuttavuuden kohtaaminen
 - Aikaa kestävä listaus
- Ilmastotyön johtaminen
 - Ilmastovaikutusten huomiointi kaikessa toiminnassa
- Sidosryhmien sitouttaminen yhteiseen toimintaan